

PRACOVNÍ MOTIVACE ČESKÝCH MATEK S DĚTMI DO TŘÍ LET

Lucia Bartůsková, Vysoká škola ekonomická v Praze

DOI:10.18267/j.polek.1048

Úvod

Postavení rodiny na trhu práce s ohledem na její možnosti harmonizace práce a profese je velmi specifické. Především situace žen jako hlavních nositelek péče o malé děti¹ představuje jeden z přetrvávajících problémů rodinné politiky a politiky zaměstnanosti. Silný vliv mateřství na míru participace českých žen v zaměstnání dokazuje čtvrtá nejnížší míra zaměstnanosti žen s dětmi do tří let (21,47%) napříč státy sdruženými v Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD, 2014). Vzhledem ke specifickému postavení matek s dětmi do tří let je následující text zaměřen na objasnění motivací této skupiny žen při jejich rozhodování o návratu do zaměstnání. Snahou je vysvětlit současnou tendenci v chování skrytých rezerv lidského kapitálu českých žen a identifikovat hlavní příčiny vysokého propadu jejich zaměstnanosti v rané fázi péče o dítě. Předložená analýza si klade za cíl ověřit ochotu žen k návratu do zaměstnání v kontextu současného daňově-dávkového systému směřujícího k rodinám s dětmi do tří let.

1. Současný stav poznání

Existence studií s obdobnou tematikou je nepopiratelná, nicméně jejich zaměření a metody se ve významných ohledech odlišují. Analýzy zabývající se zkoumáním dopadů vybraných nástrojů veřejných politik jsou v odborné literatuře poměrně časté (Sunega, 2005; Vavrečková, Kotíková, 1998; Sirovátka, 1999), nicméně hodnocení efektů legislativních návrhů ex-ante se vyskytují pouze sporadicky. Důvodem je především horší přístup k podkladovým datům, která jsou zpravidla k dispozici až po implementaci daného opatření, a obtížnost v provedení spolehlivého odhadu preferencí cílové skupiny. V rámci české akademické literatury se setkáváme se zkoumáním dopadů veřejných politik zejména v oblasti daní. Za všechny zmiňuji studii (Dušek, Jánský, 2012) s cílem prezentovat propočty odhadů změn navrhovaných daňových sazeb na životní úroveň různých typů domácností včetně zahrnutí dopadů sociálního a zdravotního pojištění.

Vliv systému státní podpory rodiny a jejích finančních i nefinančních nástrojů na přínos pro úplné i neúplné rodiny v ČR z hlediska subjektivního hodnocení členů domácnosti přednesla studie (Höhne, 2008). Mezi další sociologické šetření bychom

1 Rozdíl v účasti na péči o malé děti je v ČR mezi muži a ženami značný, což dokazuje fakt, že v roce 2014 pobíralo rodičovský příspěvek přes 98 % žen (MPSV, 2015).

mohli zařadit pohled na rozhodování mužů a žen mezi rodinným životem a prací, jež je představen ve studii (Höhne *et al.*, 2010), která je zaměřena na hodnocení příjmové situace a pracovních motivací samotných respondentů představující jednotlivé zastupce rodiny.

Provedená analýza tohoto příspěvku navazuje především na dvě tematicky nejbližší zaměřené studie. První z nich (Jahoda, Šinkyříková, 2011) věnuje hlavní pozornost kontextu finančních faktorů na motivace žen navrátit se po rodičovské dovolené na trh práce s využitím metody modelových domácností. Hlavním zájmem druhé studie (Kališková, 2012) je prostřednictvím metody mikrosimulace analyzovat na vybraném vzorku českých domácností pracovní motivaci žen v produktivním věku.

2. Metodologie a postup analýzy

V rámci analýzy je hlavním záměrem zachytit situaci, v níž se nachází žena v okamžiku, kdy se rozhoduje vstoupit na trh práce ještě před zahájením či ukončením rodičovské dovolené. Cílem je identifikovat čistý finanční efekt návratu do zaměstnání u matek dětí do tří let s různými potenciálními příjmy, v případě, že by jim byl nabídnut některý ze tří zkoumaných typů úvazku (poloviční, tříčtvrtěční a plný). K hodnocení skutečných dopadů na rozhodování matek o jejich vstupu na trh práce jsem zvolila metodu citlivostní analýzy (sensitivity analysis), která pracuje s potenciální hrubou měsíční mzdou žen. Čistý finanční efekt je vypočítán prostřednictvím užitkových a příjmových funkcí matky, jejichž detailní konstrukci a odvozením se zabývám v další části textu.

Úroveň pracovní motivace matek dětí do tří let je analyzována pomocí ekonomického ukazatele *Efektivní náklad návratu do zaměstnání* (ECRW = Effective cost of return to work), který udává procentuální část příjmu připadající na náklady přímo související se vstupem ženy na trh práce. Je konstruován tak, aby zjednodušil interpretaci dopadů ekonomické aktivity žen a tím dokázal prezentovat motivační charakter dnešního systému finanční i nefinanční podpory rodinám s dětmi. Efektivní náklad návratu do zaměstnání je definován následovně:

$$ECRW = \frac{\text{daň z příjmů} + \text{pojistné na sociální a zdravotní pojištění} + \text{rodičovský příspěvek} + \text{náklady na zajištění péče o dítě}}{\text{hrubý příjem ženy}} \quad (1)$$

Na základě takto vymezeného ukazatele lze s větší přesností určit velikost nákladu vstupu na trh práce. Bude-li $ECRW = 0 \%$, nebude příjem ženy vystaven žádnému zdanění, odvodům na sociální a zdravotní pojištění, nákladům na zajištění péče o dítě ani ztrátě rodičovského příspěvku. V tomto případě bude hrubý příjem ženy představovat současně výši jejího čistého příjmu. Naopak za předpokladu, že $ECRW = 100 \%$, bude příjem ženy zcela vynaložen na definované náklady, tudíž její ekonomická aktivita ji nepřinese žádný finanční efekt. Ještě horší situaci představuje $ECRW > 100 \%$, kdy je vstup na trh práce spojen s náklady, které převyšují příjem z výdělečné činnosti ženy.

Pro účely tohoto textu bude stěžejní nalézt ECRW v rozmezí 0–100 % v takové výši, kdy lze očekávat, že se z pohledu ženy návrat do zaměstnání vyplatí, respektive nevyplatí. Stanovení této hodnoty ECRW vychází z individuálních preferencí jednotlivce a nelze ji jednoznačně stanovit pro celou populaci žen. Určité uchopení optimální hodnoty tohoto ukazatele je však pro účely analýzy nevyhnutelné. Z hlediska motivací jedince pracovat můžeme vypočítat analogii v hledání optimální míry zdanění. Paralelu v hledání zlomové úrovně efektivního nákladu návratu do zaměstnání, která bude představovat nejvyšší možnou úroveň nákladu, za kterou by žena byla ochotna pracovat, jsem našla v práci Diamonda a Saeze (2011). Kromě jiných zjištěných závislostí docházejí k závěru, že optimální daňová sazba pro specifickou skupinu vysokopříjmových osob je v blízkosti 73 %. Ačkoliv je hodnota ztráty příjmu relativně vysoká, je ještě pro většinu jedinců z dané skupiny stimulační. Zaokrouhlením uvedené hodnoty stanovím výši hraničního efektivního nákladu návratu do zaměstnání. V analýze budu tedy předpokládat, že má negativní dopad na rozhodování žen o návratu do zaměstnání. Jinak řečeno, že pro ženy bude takováto výše nákladů představovat nadměrné břemeno a raději setrvají v ekonomické neaktivitě, než aby se zapojily na trh práce.

2.1 Předpoklady analýzy

Posouzení vlivu faktorů na participaci českých žen na trhu práce s dětmi ve věku do tří let s sebou přináší několik omezení a předpokladů, které je třeba definovat ještě před samotnou analýzou:

1. Žena se ve svém rozhodování chová racionálně a vždy maximalizuje svůj užitek.
2. Matka si volí pobírání rodičovského příspěvku vždy jen mezi dvěma variantami – do dvou let věku dítěte, nebo do tří let věku dítěte.
3. V souvislosti s nabídkou zkrácených úvazků analýza neuvažuje možnost práce z domova (tzv. home-office).
4. Vstoupením na trh práce umístí matka dítě do jeslí.

První předpoklad zajišťuje racionálnost v rozhodování rodičů o návratu matky do zaměstnání s ohledem na skutečnost, že dochází k porovnání všech nákladů a výnosů z rozhodnutí včetně nákladů ušlých příležitostí. Dalším předpokladem je zjednodušení ve volbě délky pobírání rodičovského příspěvku. Analýza neuvažuje flexibilní možnost pobírání rodičovského příspěvku v rozmezí 19–43 měsíců, přestože to současné legislativní podmínky volby péče umožňují, ale omezuje ji na dvě varianty. Jedná se o racionální zjednodušení, neboť MPSV informaci o počtu žadatelů a žádostí o jednotlivé varianty čerpání rodičovského příspěvku nesleduje (MPSV, 2009).

Třetí předpoklad, týkající se neexistence home-office, odkazuje na fakt, že většina matek při návratu do zaměstnání je konfrontována s dodatečnými náklady na formální péči o děti v jeslích či obdobných zařízeních, které by se v případě práce z domova staly nerelevantními. Navíc home-office nepředstavuje rozšířený ani příliš dostupný typ alternativních úvazků v ČR. Tento předpoklad vychází rovněž z empiricky ověřeného výskytu práce z domova (ČSÚ, 2013a).

Poslední předpoklad potvrzuje skutečnost, že převládajícím způsobem zajištění péče o dítě v době vstupu matky na trh práce je jeho umístění do některé z institucí denní péče o děti, konkrétně soukromých jeslí. Alternativní formy denní péče o děti zajišťované komerčními i nekomerčními zařízeními nejsou v ČR rozvinuté, a to z důvodu malé poptávky po nich vyplývající z preference rodičovské péče dětí do tří let, která je způsobena současným nastavením systému podpory rodičovství během prvních tří let života dítěte, jež vykazuje znaky silné familizace. Za významné zařízení denní péče o malé děti můžeme nadále považovat jesle, přestože je jejich dostupnost v současné době velmi neuspokojivá. Absence veřejných jeselských služeb lze odvodit ze zmapování počtu dětí ve věku od jednoho roku do dovršení věku tří let a kapacity veřejných jeslí v daném roce. Ve výpočtu² vycházím z předpokladu, že děti jsou umístovány do jeslí od dokončeného jednoho roku do dovršení tří let věku. Počet dětí v tomto segmentu je odvozen od počtu živě narozených dětí v předcházejících dvou letech bez zahrnutí úmrtnosti kojenců do jednoho roku, která by měla naprosto marginální dopad na výsledky. Na základě zjištěných výpočtů je možné konstatovat, že zatímco v roce 1985 mohlo být více jak 22 % dětí příslušného věku umístěno v jeslích, v roce 2011 se jednalo pouze o 0,61 %.

2.2 Rozhodování matky o návratu do zaměstnání

Pro zachycení rozhodování matky o návratu do zaměstnání a její volby mezi tím, zda i nadále setrvává v ekonomické neaktivitě na rodičovské dovolené, nebo zda se vrátí do zaměstnání, jsou použity dvě sestavené funkce užítu. Díky nim dochází k porovnávání hodnot výnosů a nákladů vstupu na trh práce za různých okolností, odrážející zejména věk dítěte, zvolenou variantu čerpání rodičovského příspěvku a rozsah pracovního úvazku. Nefinanční faktory jsou popsány tzv. užítkovou funkcí z neekonomických faktorů, jejíž hlavním cílem je odhalit zbývající faktory působící na pracovní motivaci matek malých dětí.

Rozhodování žen mezi dvěma alternativami, kterými jsou jít pracovat, nebo zůstat doma, lze znázornit jako

funkci užítu při rozhodnutí jít pracovat (U_w):

$$\max U_w(I_w - C_w, U_f), \quad (2)$$

funkci užítu při rozhodnutí zůstat doma (U_h):

$$\max U_h(I_h - C_h, S, U_f), \quad (3)$$

kde I_w je čistý příjem pracující ženy v rozsahu větším než 46 hodin měsíčně,
 I_h je čistý příjem ženy, jež setrvává na rodičovské dovolené a vykonává příležitostné práce/brigády v rozsahu do 46 hodin měsíčně,

2 S využitím dat z ČSÚ, 2014a; Kučera, 2001; ÚZIS, 1990–1999.

- C_w jsou náklady na zajištění péče o dítě v případě, že žena vykonává výdělečnou činnost v rozsahu větším než 46 hodin,
 C_h jsou náklady na zajištění péče o dítě v případě, že žena setrvává na rodičovské dovolené a vykonává příležitostné práce/brigády v rozsahu do 46 hodin měsíčně,
 S je rodičovský příspěvek,
 U_f je užitková funkce z neekonomických faktorů.

Kromě finančních stimulů, které velkou měrou ovlivňují návrat žen do zaměstnání, se do rozhodování matek mohou významně promítnout mimoekonomické faktory. V důsledku toho bychom s jednoznačnými soudy o tom, jak ženy reagují na určité finanční podněty, měli být nanejvýš opatrní. Za neekonomické faktory považují ty, jejichž vliv na rozhodování ženy nelze objektivně měřit a jsou jen těžko předvídatelné. Mezi tyto subjektivní faktory, jejichž vliv nelze v analýze jednoduše zachytit a kvantifikovat, řadím příjem partnera, bohatství rodiny a preference ženy mezi prací a volným časem stráveným s dítětem. Popsané faktory subjektivní povahy jsou zachyceny pomocí užitkové funkce z neekonomických faktorů:

$$U_f(i_p, w_f, p_w), \quad (4)$$

kde i_p je příjem partnera,
 w_f je bohatství rodiny,
 p_w je preference ženy mezi prací a volným časem stráveným s dítětem.

Cílem následujícího textu je charakterizovat rozhodování matek pomocí funkcí užítu U_w a U_h na základě odlišných výchozích situací. V první řadě budou zachyceny matky, které ukončily čerpání mateřské dovolené a pobírání peněžité pomoci v mateřství (PPM) a rozhodují se o vstupu do zaměstnání. Do této skupiny řadím všechny matky, které nastoupily na rodičovskou dovolenou a pobírají rodičovský příspěvek v tzv. dvouleté variantě. Zabývám se tedy rozhodováním skupiny žen s dítětem, jehož maximální stáří jsou dva roky. Druhou skupinou žen jsou matky na rodičovské dovolené s dítětem od dvou let do tří let pobírající rodičovský příspěvek v tříleté variantě.

2.3 Rozhodování matky s dítětem ve věku do dvou let

Matky po ukončení mateřské dovolené a pobírání PPM mají před sebou dvojúrovňové rozhodování. V první řadě se rozhodují o tom, zda nastoupit do zaměstnání či poskytovat nadále rodičovskou péči dítěti v celodenním rozsahu. Jestliže se žena vrátí na trh práce, v druhé rozhodovací rovině si volí délku pracovního úvazku neboli počet hodin strávených v zaměstnání. V případě, že matka nastoupí do zaměstnání na více než 46 hodin měsíčně, bude příjmová funkce rovna:

$$I_w = (h_p)_{47}^{160} \times w - \left[(h_p)_{47}^{160} + h_t \right] * p_c, \quad (5)$$

kde h_p je počet hodin v práci za měsíc z uvedeného rozmezí 47 až 160 hodin,
 w je hodinová sazba,
 h_t je počet hodin strávených na cestě z jeslí do práce a z práce do jeslí za měsíc,
 p_c je cena jeslí za jednu hodinu.

Při specifikaci počtu odpracovaných hodin vycházíme z hranice 46 hodin, jež je dána současnou legislativní úpravou (zákon č. 366/2011 Sb.), která stanovuje, že je-li dítě umístěno do jeslí na více jak 46 hodin měsíčně, ztrácí rodič nárok na rodičovský příspěvek. Toto opatření se týká dětí do dvou let věku. Z tohoto důvodu není součástí příjmu rodičovský příspěvek a rozhodování ženy v případě zaměstnání v tomto rozsahu je determinováno ztrátou nároku na dávku.

2.4 Rozhodování matek s dítětem ve věku od dvou do tří let

Příjmová funkce I_w v případě matky s dítětem ve věku od dvou do tří let, jež se rozhodla nastoupit do zaměstnání a současně pobírá rodičovský příspěvek (S) v tříleté variantě, má tvar:

$$I_w = (h_p)_0^{160} \times w + S - \left[(h_p)_0^{160} + h_t \right] * p_c, \quad (6)$$

kde h_p je počet hodin v práci za měsíc z uvedeného rozmezí 0 až 160 hodin.

Na rozdíl od předchozí rovnice (5) je velikost pracovního úvazku irelevantní, neboť u dětí v tomto věkovém rozmezí není nárok na rodičovský příspěvek podmíněn časem stráveným v jeslích. Do rozhodování žen o návratu do zaměstnání tedy nevstupují náklady obětované příležitosti v podobě ztráty rodičovského příspěvku. Proměnné, které budou výrazně ovlivňovat volbu matky o vstupu na trh práce, jsou hodinové sazby jeslí a její potencionální mzdy.

2.5 Proměnné a vstupující data

Zvolená citlivostní analýza pracuje s potenciálním příjmem ženy, na základě kterého by se rozhodovala, zda bude ochotna vrátit se na trh práce. Analýza bere v úvahu tři typy pracovních úvazků:

- poloviční úvazek, v rozsahu 80 hodin měsíčně,
- tříčtvrteční úvazek, v rozsahu 120 hodin měsíčně,
- plný úvazek, v rozsahu 160 hodin měsíčně.

Ve středu zájmu stojí zkrácené úvazky, tj. především poloviční úvazek, jenž je pro usnadnění slučitelnosti profesních a rodinných rolí v prvních letech života dítěte klíčový. O vhodnosti tohoto typu úvazku svědčí zahraniční zkušenosti zemí s vysokou mírou částečných úvazků u žen (Nizozemsko, Belgie, Švédsko a Dánsko).

Do rozhodování matek o návratu na trh práce v některých situacích vstupuje významným způsobem výše rodičovského příspěvku. V souvislosti s předpokladem,

že si matka volí pobírání rodičovského příspěvku vždy jen mezi dvěma variantami – do dvou let věku dítěte nebo do tří let věku dítěte, bude výše rodičovského příspěvku vstupujícího do analýzy buď nulová, ve výši 11 500 Kč, nebo ve výši 7 600 Kč.

Dalším typem vstupujících dat jsou náklady na služby péče o děti do tří let. Jak již bylo zmíněno, dostupnost veřejných jeselských zařízení je v současné době nedostatečná a svou kapacitou dokáže zabezpečit pouze 0,61 % dětí ve věku od jednoho do tří let. Jelikož obce nemají žádnou zákonnou povinnost podílet se na zřizování jeslí, je pouze na jejich vůli, zda budou ze své iniciativy jesle provozovat a zda k tomu vyčlení finanční prostředky v případě rostoucí poptávky po nich. Proto v analýze uvažují jesle soukromých zřizovatelů, kteří mají dostatečnou kapacitu pro nově přichozí děti a mohou pružněji reagovat na vzrůstající poptávku po svých službách, a to zejména proto, že veškeré náklady na provoz hradí rodiče dítěte.

Vlastní průzkum cen nabízených služeb soukromých jeslí, který byl jakýmsi nultým krokem analýzy, byl proveden v průběhu února až dubna 2014. Identifikovaný nízký výskyt soukromých jeslí a obdobných zařízení se omezuje jen na velká města a okraje těchto velkých měst. V menších městech a ostatních částech ČR nejsou jesle či jiná zařízení zajišťující provoz v celodenním režimu dostupná. Součástí průzkumu cen služeb péče o děti do tří let byla všechna soukromá zařízení v Praze, Brně a Ostravě a v jejich bezprostředním okolí nabízející péči o děti již od 12 měsíců do tří let věku s výjimkou bilingvních jazykových jeslí a specializovaných zařízení. V tabulce 1 jsou prezentovány vypočtené průměrné hodnoty poplatků za služby péče o dítě v jednotlivých městech a v rozsahu, jež odpovídá třem stanoveným typům úvazků a jež bude následující analýza brát v úvahu.

Tabulka 1

Průměrné měsíční poplatky za služby soukromých zařízení nabízející péči o děti od jednoho roku do tří let v celodenním rozsahu

	Půldenní docházka	Rozšířená půldenní docházka	Celodenní docházka
Praha	8 562 Kč	10 378 Kč	11 967 Kč
Brno (Jihomoravský kraj)	5 213 Kč	7 369 Kč	8 916 Kč
Ostrava (Moravskoslezský kraj)	4 528 Kč	5 592 Kč	5 831 Kč

Zdroj: vlastní průzkum, N = 34

3. Výsledky analýzy

Na základě definovaných užitkových funkcí (2), (3) a příjmových funkcí ženy (5), (6) bylo zjišťováno, v jakém okamžiku je pro ženu výhodné vrátit se na trh práce. Navržený přístup se pokouší zachytit tři odlišné situace. První z nich je situace, kdy se ženě nevyplatí volba návratu do zaměstnání, neboť při vstupu na trh práce je konfrontována s vysokými dodatečnými náklady, které u ní způsobují čistý záporný finanční efekt. Druhou zjišťovanou situací je okamžik, kdy se výnosy a náklady přibližně

rovnají, a do uvažování vstupují mimoekonomické subjektivní faktory, vyjádřené pomocí užítkové funkce z neekonomických faktorů (4), které budou v konečném rozhodnutí matky určující. V neposlední řadě je nutné nalézt třetí situaci, ve které se prosazuje čistý pozitivní finanční efekt z návratu do zaměstnání, tedy stav, kdy výnosy z výdělečné činnosti jednoznačně převyšují náklady.

3.1 Výsledky v rozhodování matky s dítětem ve věku do dvou let

V tabulce 2 jsou uvedeny výsledky analýzy prezentující reálný finanční efekt z návratu do zaměstnání matek žijících v hlavním městě. Kromě finanční ztráty z ušlého rodičovského příspěvku je návrat do zaměstnání matek s dětmi do dvou let zatížen nemalými náklady na institucionální péči o děti, jež v Praze dosahují nejvyšší úrovně. Body zvratu tučně znázorněné ve sloupci „Čistý příjem podle rozsahu úvazku“ ukazují, kdy se výnosy a náklady vstupu na trh práce vyrovnávají a do uvažování vstupují mimoekonomické faktory definované užítkovou funkcí z neekonomických faktorů, které nejsou do výsledků zahrnuty. Podobně jsou zvýrazněny hraniční body ve sloupci prezentující ECRW podle rozsahu úvazku, jejichž výši jsme si stanovili na úrovni 70 %. Z výsledků plyne, že ženy by byly ochotny v Praze pracovat za nadstandardní měsíční mzdu, která by dosahovala pro poloviční úvazek minimálně 46 500 Kč, pro tříčtvrtěční úvazek 51 500 Kč a pro celý úvazek až 55 500 Kč měsíčně. Vezmeme-li v potaz medián mezd žen v Praze na úrovni 25 631 Kč (ČSÚ, 2014b), pak můžeme shrnout, že žena bude ochotna navrátit se do zaměstnání na poloviční úvazek za hrubou mzdu, která by tvořila 363 % mediánové mzdy. Touto optikou lze vyhodnotit i tříčtvrtěční úvazek, u kterého by hrubá mzda měla dosahovat minimálně 268 % zmíněného mediánu, a nakonec u plného úvazku by žena akceptovala minimálně 217 % mediánu mzdy. U každého typu úvazku byl identifikován silný destimulační efekt na participaci na trhu práce.

Vlivem nižších průměrných nákladů na péči o děti do tří let dosahují body zvratu v Brně a Ostravě o poznání jiné úrovně než v Praze. Nicméně jejich úroveň je stále vysoká. V Brně by ženy v případě nabídky zaměstnání s hrubým příjmem pod 15 500 Kč neuvažovaly reálně o návratu do práce, a to ani pokud by se jednalo o poloviční úvazek. Zlomový bod u žen s dvouletou variantou rodičovského příspěvku by byl ještě výše, a to na úrovni 21 000 Kč. Tyto hrubé mzdy by přesně a pouze pokryly náklady na vstup do zaměstnání, neboť na jejich úrovni je ECRW právě rovno 100 %. Ženy s dítětem do dvou let by v Brně za stanovených předpokladů hraniční výše ECRW požadovaly za 0,5 úvazku hrubou mzdu na úrovni 392 % mediánu mzdy v regionu.

Rozdíly v hrubých měsíčních příjmech ze zaměstnání, jež by motivovaly ženy, byť jen k částečné participaci na trhu práce nejsou mezi Brnem a Ostravou velké. Kladný finanční efekt z návratu do zaměstnání na poloviční úvazek by měly ženy v Ostravě s hrubým příjmem od 20 000 Kč měsíčně. Obdobně je na tom i hodnocení pracovní motivace z hlediska hraniční ECRW, která je rovna 371 % mediánové mzdy žen v regionu. Jak si lze všimnout, v Brněnském regionu je poloviční úvazek oproti Praze a Ostravě pro ženy nejméně výhodný, neboť rozdíl mezi hrubým příjmem a mediánovou mzdou je největší.

Tabulka 2

Finanční efekt z návratu do zaměstnání žen čerpající dvouletou variantu rodičovského příspěvku v Praze

Hrubý příjem (Kč)	Ztráta rodičovského příspěvku (Kč)	Náklady na péči o dítě podle rozsahu úvazku			Čistý příjem podle rozsahu úvazku			Efektivní náklad návratu do zaměstnání (ECRW) podle rozsahu úvazku		
		0,5	0,75	1	0,5	0,75	1	0,5	0,75	1
25 000	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	-767,2	-2 582,7	-4 171,7	103,1%	110,3%	116,7%
26 000	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	-87,2	-1 902,7	-3 491,7	100,3%	107,3%	113,4%
26 500	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	252,8	-1 562,7	-3 151,7	99,0%	105,9%	111,9%
27 000	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	607,8	-1 207,7	-2 796,7	97,7%	104,5%	110,4%
28 000	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	1 287,8	-527,7	-2 116,7	95,4%	101,9%	107,6%
28 500	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	1 642,8	-172,7	-1 761,7	94,2%	100,6%	106,2%
29 000	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	1 982,8	167,3	-1 421,7	93,2%	99,4%	104,9%
30 000	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	2 677,8	862,3	-726,7	91,1%	97,1%	102,4%
31 000	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	3 357,8	1 542,3	-46,7	89,2%	95,0%	100,2%
31 500	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	3 697,8	1 882,3	293,3	88,3%	94,0%	99,1%
32 000	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	4 052,8	2 237,3	648,3	87,3%	93,0%	98,0%
46 000	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	13 692,8	11 877,3	10 288,3	70,2%	74,2%	77,6%
46 500	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	14 032,8	12 217,3	10 628,3	69,8%	73,7%	77,1%
47 000	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	14 387,8	12 572,3	10 983,3	69,4%	73,3%	76,6%
51 000	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	17 137,8	15 322,3	13 733,3	66,4%	70,0%	73,1%
51 500	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	17 477,8	15 662,3	14 073,3	66,1%	69,6%	72,7%
52 000	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	17 832,8	16 017,3	14 428,3	65,7%	69,2%	72,3%
55 000	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	19 902,8	18 087,3	16 498,3	63,8%	67,1%	70,0%
55 500	11 500	8 562,2	10 377,7	11 967,0	20 242,8	18 427,3	16 838,3	63,5%	66,8%	69,7%

Zdroj: vlastní výpočty

Poznámka: Ilustrace výpočtu klíčových hodnot ve vybraném prvním řádku tabulky.

Čistý příjem podle rozsahu úvazku (pro 0,5 úvazku)

$$= \text{hrubý příjem ženy} - (\text{daň z příjmu} + \text{pojistné na sociální a zdravotní pojištění}) - \text{ztráta rodičovského příspěvku} - \text{náklady na péči o dítě v případě, že matka pracuje na 0,5 úvazku}$$

$$-767,2 = 25\,000 - 5\,705 - 11\,500 - 8\,562,2$$

Efektivní náklad návratu do zaměstnání (ECRW) podle rozsahu úvazku (pro 0,5 úvazku)

$$= (\text{ztráta rodičovského příspěvku} + \text{náklady na péči o dítě v případě, že matka pracuje na 0,5 úvazku} + \text{daň z příjmu} + \text{pojistné na sociální a zdravotní pojištění}) / \text{hrubá mzda}$$

$$103,1\% = (11\,500 + 8\,562 + 5\,705) / 25\,000$$

Intenzivnější zapojení na trhu práce je spojeno s očekáváním vyššího příjmu, nicméně ukázalo se, že body zvratu u zaměstnání na 0,75 úvazku a zaměstnání na plný úvazek jsou zejména v Ostravě velmi blízké. Nepatrný rozdíl v odpovídajících hrubých příjmech je dán nabídkou zvýhodněných měsíčních paušálů poskytovaných ze strany většiny

soukromých zřizovatelů jeslí. Tato cenová politika způsobuje, že poplatky za celodenní měsíční péči v porovnání se zkrácenou celodenní docházkou se stávají pro rodiče značně výhodné. Tento efekt by však nebyl tak výrazný v případě zahrnutí mimoekonomických faktorů vstupujících do rozhodování žen. Vezmeme-li v úvahu volný čas trávený s dítětem, je zřejmé, že dodatečná hodina s dítětem by pro ženu pracující na plný úvazek měla větší hodnotu než pro ženu pracující na 0,75 úvazku. Vlivem klesajícího mezního užítku z času stráveného s dítětem by se rozdíl mezi oběma typy úvazků zvětšil.

Pokud se na výši hrubých příjmů z výdělečné činnosti, které by mohly motivovat ženy k návratu do práce, podíváme z pohledu průměrných či mediánových výdělků v národním hospodářství zevrubně, zjišťujeme skutečné možnosti volby žen v realitě. Tabulka 3 poskytuje porovnání průměrných a mediánových mezd se zjištěnými body zvratu u plného úvazku ve třech zkoumaných regionech týkající se žen s dvouletou variantou čerpání rodičovského příspěvku. Body zvratu u žen, které se rozhodují pro návrat do zaměstnání, v případě výběru dvouleté varianty čerpání rodičovského příspěvku podstatně převyšují hodnoty průměrných i mediánových mezd v národním hospodářství ve všech třech městech. Lze konstatovat, že mzdy žen nedosahují v průměru výše, která by jim umožňovala přemýšlet o návratu do zaměstnání za daných okolností, a to tím spíše, že mimoekonomické faktory byly pro svoji neuchopitelnost v přesné kvantifikaci eliminovány z kalkulace.

Tabulka 3

Průměrné a mediánové mzdy v národním hospodářství (v Kč)

Místo pracoviště	Bod zvratu vyjádřený průměrnou hrubou měsíční mzdou (ECRW = 100 %)	Hraniční hodnota efektivního nákladu návratu do zaměstnání (ECRW < 70 %)	Průměrná hrubá měsíční mzda v 1.–3. čtvrtletí 2013	Průměrná hrubá měsíční mzda žen (2012)	Mediánová měsíční mzda žen (2012)
Praha	31 500	55 500	30 926	29 780	25 631
Brno (Jihomoravský kraj)	27 000	47 500	22 736	21 643	19 371
Ostrava (Moravsko-slezský kraj)	22 500	39 500	22 007	21 054	19 419

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z (ČSÚ, 2014b)

Na základě výsledků analýzy a výše uvedených skutečností je zřejmé, že ženy pečující o děti do dvou let a dosahující průměrné či mediánové mzdy nejsou za současných podmínek motivovány k návratu do zaměstnání. Vzhledem k vysokým nákladům na péči o dítě a ztrátě nároku na rodičovský příspěvek je vstup matek na trh práce spojen s velmi výrazným záporným finančním efektem.

Mohli bychom namítnout, že průměrné a mediánové mzdy uvedené výše se netýkají celé populace žen, a tudíž že existuje část populace, pro niž je návrat do práce přeci jen výhodný. Relevantní otázkou je, jaká je faktická distribuce mezd mezi populací žen v ČR. Z Přílohy A lze vyčíst podíly zaměstnankyň podle výše hrubé měsíční mzdy. Usilujeme-li o vyjádření procenta žen, jejichž mzda jim pokryje náklady na péči o dítě

a náklady obětované příležitosti, jež zahrnuje námi stanovená hraniční hodnota ECRW, je možné co nejpřesněji zjistit podíl žen, které jsou současným systémem motivovány, respektive demotivovány, k návratu do zaměstnání.

V kontextu zjištěného rozložení mezd mezi zaměstnankyněmi a zjištěnými hrubými příjmy žen v okamžiku hraničních hodnot byly identifikovány podíly žen v jednotlivých kategoriích, jež jsou, respektive nejsou, ochotny k návratu do práce. Výsledky shrnuje tabulka 4. Pro výpočet byly použity průměry hraničních hodnot ECRW napříč zkoumanými regiony, jejichž výsledné hodnoty vyjádřené hrubými měsíčními mzdami byly přepočteny na celý úvazek. Prezentované údaje podporují již dříve uvedené tvrzení o demotivačních dopadech současně nastaveného systému podpory rodin s dětmi. Jak lze vidět, nejméně výhodné jsou pro ženy zkrácené úvazky. Poloviční úvazek by bylo ochotno přijmout necelé jedno procento žen s dvouletou variantou pobírání rodičovského příspěvku. V tomto bodě je nutné zdůraznit, že v průměru přes 97 % žen je k ekonomické aktivitě odrazeno vysokými náklady spojenými se vstupem na trh práce a o participaci na trhu práce by neměly zájem.

Tabulka 4

Míra potenciální angažovanosti žen na trhu práce s dítětem do dvou let za podmínek současného systému

Čerpání rodičovského příspěvku	Dvouletá varianta		
Rozsah úvazku	1,0	0,75	0,5
Hraniční hodnota ECRW < 70% vyjádřená hrubou mzdou (Kč)	47 500	59 556	80 333
Podíl všech žen v odpovídajícím mzdovém pásmu pro ECRW < 70 %	6,41 %	1,80 %	0,74 %
Podíl všech žen v odpovídajícím mzdovém pásmu pro ECRW ≥ 70 %	93,59 %	98,20 %	99,26 %

Zdroj: vlastní výpočty

Poznámka: Výsledné podíly žen uvedené v tabulce vycházejí z dat o podílech zaměstnankyň v pásmech hrubých měsíčních mezd, jež se sledují pouze za celou populaci žen, bez rozlišení žen s dětmi v různých věkových kategoriích.

Lze jednoznačně shrnout, že vstup žen na trh práce po mateřské dovolené či před ukončením rodičovské dovolené do dvou let věku dítěte je spojen s vysokými dodatečnými náklady, které pro většinu žen představují zásadní překážku k přístupu na trh práce. V konečném důsledku je čistý finanční efekt ze zaměstnání s průměrnou a nižší mzdou pro matky s dětmi záporný. Tato situace byla prokázána ve všech sledovaných regionech. Pozitivní rozhodování o ekonomické aktivitě by měly pouze ženy s nadstandardními příjmy, jejichž zastoupení v populaci je marginální. Situaci žen ovlivňuje kombinace finančních faktorů, mezi nejvýraznější patří vysoké náklady na soukromou péči o děti od jednoho do tří let věku a ztráta relativně vysokého rodičovského příspěvku v případě umístění dítěte do zařízení celodenní péče o děti na více jak 46 hodin měsíčně. Ukazuje se, že toto legislativní omezení v nároku na rodičovský příspěvek svým nastavením spolu s vysokými cenami služby péče o děti negativně ovlivňuje

volbu ženy mezi zaměstnáním a rodičovskou péčí o potomka. Zásadní problémem je fakt, že současné nastavení rodinné politiky nepodporuje návrat matek s malými dětmi na trh práce. Zejména demotivující se jeví již zmíněná ztráta nároku na rodičovský příspěvek v případě využití formální péče o dítě, jež nemá logické opodstatnění a vysílá ženám signál o důležitosti rodičovské péče. Vyzdvihování domácí péče o dítě ze strany státu nepřispívá k usnadňování harmonizace profese a rodinného života. Naopak omezuje autonomii rodiny v jejím rozhodování o volbě širokého spektra strategií a kombinací mezi zaměstnáním a péčí.

3.2 Výsledky v rozhodování matky s dítětem ve věku od dvou do tří let

Na rozdíl od předchozího vyhodnocení situací žen a jejich rozhodování je v této subkapitole volba matky mezi profesní a pečovatelskou rolí přímo závislá na výši formální mimorodičovské péče o děti. Důvodem je neomezený souběh rodičovského příspěvku a využívání zařízení pečující o děti od dosažení dvou let věku. Vzhledem k obsáhlosti výsledných tabulek, prezentujících finanční efekt z návratu do zaměstnání žen čerpajících tříletou variantu rodičovského příspěvku, jsou v této části předloženy pouze shrnující výsledky a interpretace klíčových zjištění.

Matky s dětmi od dvou do tří let pobírající rodičovský příspěvek budou mít větší tendenci vrátit se do zaměstnání než matky mladších dětí. Jejich motivace budou taktéž ovlivněny dodatečnými náklady na zajištění péče o dítě, nicméně nebudou čelit poklesu příjmů domácnosti v důsledku ztráty nároku na dávku rodičovského příspěvku. Z pohledu hraničních bodů ECRW by ženy pro nástup do zaměstnání akceptovaly mzdu, která značně převyšuje medián mzdy žen v Praze s výjimkou plného úvazku, kde je minimálně požadovaná mzda téměř shodná s mediánovou mzdou.

Při analogickém uvažování o výhodnosti zaměstnání u jednotlivých typů úvazků, které bylo provedeno výše, je situace v Brně pro ženy méně příznivá. Hraniční hodnoty ECRW dosahují u všech typů úvazků hrubého měsíčního příjmu, který nepřevyšuje mediánovou mzdu v regionu. Z výsledných ukazatelů pro ženy v Ostravě se potvrdilo, že nejvíce demotivující charakter má příjem z potenciálního polovičního úvazku. Hrubé mzdy odpovídající hraničnímu ECRW jsou však pro ženy motivační a přínášejí jim dodatečný příjem z jejich vstupu na trh práce.

Zaměříme-li se na ženy s dětmi od dvou do tří let věku, je zřejmé, že se u nich projevuje vyšší finanční motivace k ekonomické aktivitě než u matek mladších dětí. Současně je však nutné poznamenat, že finanční motivace k návratu do zaměstnání je stále velmi nízká a projevuje se jen u některých typů úvazku. Na případnou ochotu žen nastoupit do zaměstnání upozorňuje tabulka 5. Výsledné hodnoty poukazují na podíl žen v národním hospodářství, jejichž potenciální hrubý měsíční příjem v případě návratu do zaměstnání dokáže pokrýt veškeré náklady spojené se vstupem na trh práce a současně poskytuje dodatečný příjem, který plní motivační funkci ženy.

Můžeme vidět, že potenciální okruh žen, které jsou za současného systému stimulovány k návratu na trh práce, je výrazně větší než u matek dětí do dvou let. Přesto však je v průměru 47,34 % žen odrazeno vysokými náklady na participaci v zaměstnání.

Na tomto místě je nutné upozornit na fakt, že pracujeme s hraniční hodnotou ECRW < 70 %, která zdaleka nemusí pro všechny ženy představovat hranici jejich osobní motivace pracovat.

Tabulka 5

Míra potenciální angažovanosti žen na trhu práce s dítětem od dvou do tří let věku za podmínek současného systému

Rozsah úvazku	1,0	0,75	0,5
Hraniční hodnota ECRW < 70 % vyjádřená hrubou mzdou (Kč)	17 833	20 000	22 667
Podíl všech žen v odpovídajícím mzdovém pásmu pro ECRW < 70 %	64,51 %	51,13 %	42,35 %
Podíl všech žen v odpovídajícím mzdovém pásmu pro ECRW ≥ 70 %	35,49 %	48,87 %	57,65 %

Zdroj: vlastní výpočty

Poznámka: Výsledné podíly žen uvedené v tabulce vycházejí z dat o podílech zaměstnankyň v pásmech hrubých měsíčních mezd, jež se sledují pouze za celou populaci žen, bez rozlišení žen s dětmi v různých věkových kategoriích.

Závěr

Provedená analýza, která měla za cíl empiricky prokázat vliv současného systému na rozhodování žen o jejich angažovanosti na trhu práce, přinesla jednoznačný důkaz o nevýhodnosti vstupu na trh práce pro matky s dětmi do dvou let věku. Matky vstupující na trh práce jsou konfrontovány se značně vysokými dodatečnými náklady, které nepokrývají jejich příjmy z výdělečné činnosti a pobírané dávky. Prostřednictvím sestrojeného ukazatele ECRW byl zjištěn čistý záporný finanční efekt z návratu do zaměstnání nezávisle na regionu a rozsahu zkoumaného úvazku u žen s dětmi do dvou let. Na záporném finančním efektu se podílejí zejména dva faktory – vysoké náklady na institucionální péči o dítě a ztráta nároku na rodičovský příspěvek při vstupu matek na trh práce. Zjištěná výše případné mzdy, která by motivovala ženy k návratu do práce, tvoří v některých případech téměř až čtyřnásobek mediánové mzdy ženy v daném regionu. Jak se potvrdilo, naprostá většina žen nedosahuje takových příjmů, které by jim umožnily návrat do zaměstnání. Tento stav prakticky limituje možnost výběru vhodné strategie v oblasti harmonizace pracovního a rodinného života podle osobní preference rodičů.

Situace matek s dětmi ve věku od dvou do tří let věku vykazuje odlišnou míru pracovní motivace v důsledku rozdílných faktorů vstupujících do rozhodování žen o návratu do zaměstnání. Jejich rozhodování je přímo závislé na cenách služeb péče o děti a na mimoekonomických faktorech. Na rozdíl od žen s mladšími dětmi je umožněno současné pobírání rodičovského příspěvku a pobývání dětí v zařízení denní péče. Sklon k návratu do zaměstnání je v porovnání s první zkoumanou skupinou žen podstatně vyšší, nicméně maximální podíl žen, jež by se rozhodly pracovat za stanovených předpokladů v analýze, pouze lehce přesahuje hranici 50 %. Z hlediska finančního efektu se opět potvrdilo zaměstnání na poloviční úvazek jako

nejméně výhodné. Atraktivnost pracovních úvazků roste s jejich rozsahem, čímž je na druhou stranu více v rozporu s úsilím o úspěšné sladování oblastí práce a rodiny.

Získané výsledky analýzy potvrdily fakt, že nastavení současného daňově-dávkového systému podpory rodin a související institucionální péče o děti je pro matky s dětmi do tří let v okamžiku jejich rozhodování o návratu do zaměstnání demotivační. Výsledky analýzy především upozornily na nesoulad mezi nastavením systému a možností participace na trhu práce v období do dvou let věku dítěte, kdy rozhodnutí matky o ekonomické aktivitě institucionální podmínky nereflektují a ženy, které se rozhodnou nastoupit do zaměstnání, dokonce znevýhodňují.

Příloha

Podíly zaměstnanců v pásmech hrubých měsíčních mezd v roce 2013

Mzdová pásma v Kč	Podíly zaměstnanců v %		
	Celkem	Muži	Ženy
do 10 000	4,16	3,83	4,56
10 001–12 000	5,96	4,57	7,69
12 001–14 000	6,21	4,05	8,90
14 001–16 000	7,05	5,44	9,05
16 001–17 000	3,91	3,24	4,74
17 001–18 000	3,82	3,29	4,48
18 001–19 000	3,95	3,66	4,32
19 001–20 000	4,07	4,00	4,15
20 001–21 000	4,26	4,28	4,23
21 001–22 000	4,30	4,33	4,27
22 001–23 000	4,16	4,14	4,19
23 001–24 000	4,10	4,11	4,08
24 001–25 000	3,91	3,91	3,92
25 001–26 000	3,63	3,74	3,48
26 001–28 000	6,38	6,61	6,10
28 001–30 000	5,17	5,58	4,66
30 001–32 000	4,18	4,80	3,40
32 001–36 000	5,85	7,03	4,38
36 001–40 000	3,77	4,62	2,72
40 001–50 000	5,14	6,49	3,46
50 001–60 000	2,26	2,97	1,37
60 001–80 000	1,92	2,60	1,07
80 001 a více	1,85	2,71	0,78
Celkem	100	100	100

Zdroj: (ČSÚ, 2014c)

Literatura

- ČSÚ. 2013a. *Zaměstnanci a informační technologie*. [online]. Praha: ČSÚ, 2013 [cit. 11. 2. 2014]. Dostupné na: [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/680031B4C4/\\$File/970213_a05.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/680031B4C4/$File/970213_a05.pdf)
- ČSÚ. 2014a. *Pohyb obyvatelstva v Českých zemích 1785–2013*. [online]. Praha: ČSÚ, 2014 [cit. 19. 6. 2014]. Dostupné na: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_hu
- ČSÚ. 2014b. *Časové řady základních ukazatelů statistika práce – únor 2014*. [online]. Praha: ČSÚ, 2014 [cit. 27. 3. 2014]. Dostupné na: http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/publ/110025-14-p1_2014.
- ČSÚ. 2014c. *Struktura mezd zaměstnanců 2013 – Podíly zaměstnanců v pásmech hrubých měsíčních mezd podle pohlaví*. [online]. Praha: ČSÚ, 2014 [cit. 5. 6. 2014]. Dostupné na: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E500250754/\\$File/11002614A11.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E500250754/$File/11002614A11.pdf)
- DIAMOND, P.; SAEZ, E. 2011. The case for a progressive tax: from basic research to policy recommendations. *Journal of Economic Perspectives*. 2011, Vol. 25, No. 4, pp. 165–190.
- DUŠEK, L.; JÁNSKÝ, P. 2012. Dopady změn daně z přidané hodnoty na reálné příjmy domácností. *Politická ekonomie*. 2012, Vol. 60, No. 3, pp. 309–329.
- HÖHNE, S. 2008. *Podpora rodin s dětmi a vliv peněžních transferů na formu rodinného soužití*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2008.
- HÖHNE, S. et al. 2010. *Rodina a zaměstnání s ohledem na rodinný cyklus*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010.
- JAHODA, R., ŠINKYŘÍKOVÁ, T. 2011. *Studie o distribučních dopadech a ekonomickém působení rodičovského příspěvku na české domácnosti*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2011.
- KALÍŠKOVÁ, K. 2012. Pracovní motivace českých žen a ekonomické dopady daňového a sociálního systému. *Fórum sociální politiky*. 2012, Vol. 6, No. 6, pp. 9–17.
- KUČERA, M. 2001. Rodinná politika a její demografické důsledky v socialistickém Československu. *Česko-francouzský dialog o dějinách evropské rodiny*. 2001, Vol. 22, pp. 53–68.
- MPSV. 2009. *Statistika volby délky čerpání rodičovského příspěvku za rok 2008*. [online]. Praha: MPSV, 2009 [cit. 12. 2. 2014]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/6865>
- MPSV. 2013. *Počet příjemců rodičovského příspěvku podle pohlaví*. [online]. Praha: MPSV, 2013 [cit. 24. 9. 2013]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/10543>
- MPSV. 2015. *Počet příjemců rodičovského příspěvku podle pohlaví*. [online]. Praha: MPSV, 2015 [cit. 14. 12. 2015]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/10543>
- OECD. 2014. *Family database, Maternal employment*. [online]. OECD, 2014 [cit. 5. 7. 2014]. Dostupné na: <http://www.oecd.org/els/soc/oecdfamilydatabase.htm>
- SIROVÁTKA, T. 1999. Efektivnost české sociální politiky. *Politická ekonomie*. 1999, Vol. 47, No. 6, pp. 777–796.
- SUNEGA, P. 2005. Efektivnost vybraných nástrojů bytové politiky v České republice. *Sociologický časopis*. 2005, Vol. 41, No. 2, pp. 271–299.
- ÚZIS. 1990–1999. *Roční výkazy o činnosti zdravotnických zařízení*. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 1990–1999.
- VAVREČKOVÁ, J., KOTÍKOVÁ, J. 1998. *Nížší příjmové skupiny obyvatelstva a možné ovlivňování jejich příjmových zdrojů se zvláštním zřetelem na nejnižší úroveň mezd a příjmy z jednotlivých systémů zabezpečení. Část IV: Analýza výsledků terénního šetření sociálně potřebných domácností v České republice*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1998.

WORK MOTIVATION OF CZECH MOTHERS WITH CHILDREN UNDER THREE YEARS OF AGE

Lucia Bartůšková, University of Economics in Prague, nám W. Churchilla 4, CZ – 130 67 Praha 3
(lucia.bartuskova@vse.cz)

Abstract

This article addresses the issue of the relationship of parenthood, employment and economic inactivity of childcare holders. It focuses on the mother's motivation to work in the context of Czech social policy measures. The aim is to empirically verify the willingness of women, taking care of children under three years old, to return to work. The decision of mothers, about their participation the labour market, is analysed by indicator "Effective cost of return to work" and by using sensitivity analysis. Negative net financial effect of return to work was identified for all studied regions and types of workloads. These results demonstrate clearly that mothers, entering the labour market, are confronted with very high additional costs. These costs would not be covered by their employment income and other received benefits. Estimated amount of potential wage, which would encourage women to return to work, reach in some cases up to four times the median wage of women in the particular region.

Keywords

employment of women, motivation to work, harmonization of work and family life, institutional care of children, financial support, labour market

JEL Classification

J13, J21, E24, H24, H55